

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

De obligationibus voluntarijs. Cap. II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

marem eam punitionem, etiam si in suo genere levis, & moderata sit, quia ex se uxorem maximè dedecet, & in plurimum sententia præbet divortii causam. Atque ita sustinet Sotus, Sanchez, Molina. Hæc Castropalans.

idem ib.
 5. Restat autem idem Doctor non notat, in hac re maximè esse spectandam loci consuetudinem, attenda uxoris conditione. Quippè uxor humilis, plebea gravius puniri solet, quam nobilis; In cuius dicti confirmationem mihi affirmavit quædam nobilis famina, nunquam hic Panormi à viris solere nobiles uxores, nèleviter quidem percuti, seu verberari: quod si quis secus id facere auderet, univeros uxoris propinquos, decedat, fore commovendos.

§. IV.

Quinta conjugum obligatio, quæ est respectu thori, scilicet, circa debitum conjugale? Remissivè.

Hæc est præcipua conjugum obligatio, qua scilicet hi tenentur debitum conjugale sibi invicem reddere, ad quod per contractum Matrimonii, ad prolem generandam, se se obstrinxerunt; Quoniam vero de ea alibi à late factis disputavimus, inde totam hujus rei explicationem, sine molesta mea replicatione, habere facile potes.

CAPUT II.

De obligationibus Voluntariis, quas possunt in rebus temporalibus suscipere inter se conjuges.

Huc reducimus Donationes, & Sponsalitiæ largitatem: Nam de contractu dotis, ejusque restitutione, mortuo conjuge, quæ est ex obligatione necessaria, alius esse solet disputandi locus, nempe in Tractatu de Contractibus.

§. I.

Donationes liberales inter Conjuges.

1. **I**N Jure communi (de quo nos semper loquimur) Donationes inter vivos fa-

ctæ invicem à conjugibus, constante Matrimonio, invalidæ sunt, atque adeò revocari possunt, etiam si Matrimonium fuerit solum Ratum, etiam si Donatio fuerit facta ante Matrimonium, sed dilato ipsius effectu in tempus jam celebrati Matrimonii. Constant hæc ex Jure.

2. Ratio autem convenientiæ pro ejusmodi invaliditate fuit, quia, si ejusmodi Donationes concederentur, alterum ex his duobus consequeretur, quod scilicet, vel facilè depauperarentur conjuges, quia, nè se ostenderent parum amantes, prodige donarent, vel orientur inter eosdem continuæ discordiæ, si non Donarent.

3. Eodem modo prohibetur conjux aliquam summam alteri conjugi remittere: non autem prohibetur eidem legatum relinquere, vel aliquid donare causa mortis, vel aliquid eidem repudiare v. g. hereditatem, aut fideicommissum, vel aliquid per contractum venditionis, vel similem tradere. Ratio discriminis inter prædictam alicujus summæ remissionem, & hos casus, est, quia illa remissio verè est donatio, at legatum, & illi contractus non sunt propriè Donationes. Ita Molina, & aliique. Speciatim verò, quod donatio causa mortis non prohibetur inter conjuges, videtur de apud Dianam & contra Clarum, & Fagundez ab eodem citatos, putantes, prohiberi.

4. Illud operæ pretium est hic obiter additare, quod, licet Donatio conjugum inter vivos non confirmaretur morte Donantis, de qua re mox num. 22. nisi, ut nonnulli existimant, præcesserit traditio; Donatio tamen causa mortis, quam non prohiberi inter conjuges, modò indicavi, etiam non præcedente traditione, morte conjugis Donantis confirmatur. Lege Molinam, f. & Sanch. g.

5. Huic generali doctrinæ de invaliditate Donationis inter conjuges addunt eadem Jura quinque exceptiones, in quibus valida est Donatio prædicta, constante Matrimonio.

6. Nimirum I. Quando Maritus condonat, vel remittit dotem uxori.

7. II. Quando uxor, quæ dotem non attulit constituit dotem viro. Rationabilis exceptio; Nam ejusmodi constitutio dotis non est liberalis Donatio, quia per illam compensatur onus alendi ipsam uxorem,

c. Toto tit. ff. de C. de Donat. & C. finali eodem.

d. Mol. d. 289. Sanch. de matr. li. 6. d. 1. Turr. d. 75. dub. 1. Bona d. 3. d. contrac. q. 13. p. 4. à n. 26. Ormate de contrac. T. 2. tra. 10. d. 33. à n. 6.

e Dianap. 3. tr. 6. res. 30.

f. Molina d. 296. no. prafer. 17. g. Sanch. l. 4. consil. c. 1. dub. 13. n. 4.

& fa-

& familiam, quod vir tunc in Matrimonio subit.

8. Quando autem, contra, vir, post contractum Matrimonium, constituit uxori dotem, vel illam auget distinguendum erit. Si enim merè liberaliter, & gratis id faciat, invalidè facit, quia, tunc est pura Donatio; At verò, si dictam dotem constituat, vel auget in recompensationem, quod ipse sit v. g. Ignobilis, vel senex, uxor verò nobilis, vel puella, vel quid simile, validè constituet augeturque, quia, tunc non est pura Donatio, sed recompensatio. Atque per hanc distinctionem conciliare fortasse poteris Authores inter se, quoad hoc, dissentientes, quos relatos habes apud

a Diana p. Dianam. a

8. tr. 6.

ref. 29.

9. III. Excipitur, quando conjux donator adeò ratione suarū facultatū modice donat, ut nō efficiatur moraliter pauperior, nec Donatarius locupletior. Atq; hūc nonnulli merito reducunt, quando Donatio fit inter conjuges Principes non habentes Superiorem, quamvis utrique seruent jus commune.

b Sanc. a-

pud Dianā

p. 8. tr. 6.

ref. 26. id

probabile

esse dicen-

tem.

10. Huc item reducunt, *b* alii, quando Conjux dat redditus, v. g. annuos, pro sepultura, seu pro sepulcro, vel Capellā alterius conjugis, tunc enim conjux hic alter non fit locupletior. Sed non placet, quia is conjux Donatarius possit illam sepulturam, quoad dictos redditus annuos, qui sunt temporales, quique sub ipsius dominio jã esse supponuntur, vendere, & sic fieri locupletior. Præterquam, quod Donans jam factus fuit per prædictam donationem, Pauperior. Melius igitur distinguit Fagundez. *c* Si enim Capella, vel sepulcrum emptum sit, vel dotatum pro conjuge paupere, ad Dei honorem, cultumque, poterit sustineri donatio, quia sic, potius est donatio facta Deo, quam conjugi: At sustineri non poterit, quando rationem ejusmodi non habet.

c Fagund.

de contrac.

lib. 4. c. II.

nu. 24.

11. IV. Quando uxor dat viro causa studiorum, ad ipsum Doctorandum, vel causa acquirendæ Nobilitatis, Honoris, Dignitatis, immò, & causa Ludorum, qui publica auctoritate celebrantur; hæc enim non tam videntur donata viro, quam expensa ab uxore ob suum decus in persona viri.

12. V. Quando vir aliquid annuum, vel menstruum tradit uxori, ad se sustentandam, juxta vires allatæ ab ipsa dotis: Adde libeus, & juxta conditionem sui status. Hæc

enim non est pura donatio, sed debitum ex vi contractus Matrimonii.

Hæc, & minutiora quædam lege apud Doctores, quos citant Bonacina, *d* & Diana, *e* d. Bonac. *3. de con-*

trac. q. 11.

q. 4. d. m.

q. 7.

e Diana

l. 1.

13. Illa duo omittere nolo. I. Quid fiet, si alter conjux, dum habet bona aliqua ab altero donata, geminam, torquere aureum, vas argenteum &c. illa extraneo vendat: vel donet, utiq; cum peccato, quod mox iterum dicam num. 24. obligabitur nē extraneus illa restituere, si conjux suam donationem talium rerum factā alteri, revocet: Quæ certè restitutio fieri vix posset sine dedecore conjugis, qui vendidit, vel donavit, & sine periculo rixarum inter conjuges utrosque.

14. Respondeo. Ex rigore Legum restituere obligabitur, ut ex se patet. Verum advertere debemus (ait *f* Caramuel) has Leges prudenter esse interpretandas, neque credendum, in publicam perniciem tendere, adeoque communem sententiam respondentem obligati Donatarii, vel Emptorem hujusmodi ad restitutionem, videri prudentum judicio limitandam. Hæc ex illo. Adderem in super ego, in casu prædicti dedecoris, vel discordiæ, ipsum conjugem, qui donavit, obligari, ad non revocandam donationem, vel ad non dissolvendam emptionem, nisi valdè magna causa, seu, satis urgens necessitas revocationem persuadeat, quia ipse obligatur ad non dehonorandum conjugem, & ad pacem domesticam custodiendam.

II. In Dubio, an Donatio conjugis fuerit facta causa mortis, an inter vivos, præsumi, eam esse causa mortis, dicit cum multis Diana, *g* Assentior dicto, sed ejus rationibus, quas *g* Diana apud ipsum lege, non acquiesco. Illa sit ergo *8. tr. 6. ref. 30.* efficacior, quia Donatio liberalis, quanto minus potest, nocere debet donanti nisi contrarium exprimitur in Donatione) nemo enim, ut alibi diximus, & farentur omnes, res suas prodigere præsumitur, nam propter non ab similem rationem in materia Voti idem sustinuitur, ut quantum potest, minus aggravet votentem. Cum ergo Donatio causa mortis minus noceat Donanti, quam donatio inter vivos, ut ex dictis constat, illa erit in dubio præsumenda.

An pos-

An possit conjux obligationes ceteras suscipere pro conjuge?

16. Præterea, quod uxor non possit, constante Matrimonio, Marito donare, extenditur ad quamcunque obligationem Uxoris pro Marito, & quidem in nostro Sicilia Regno in hunc a modum disponitur:

Obligaciones Mulierum, qua deinceps sient ob causam. Et utilitatem virorum ipsorum, sint ipso jure nullæ, non obstante juramento, quod præsumitur extortum fuisse in fraudem. Item quamcunque renunciacionem, & certioracionem Vellejani. Solum dictas obligaciones in eo casu valere volumus, quo debeant ipsarum viri à Captivitate redimi.

17. Unde vides, hanc legem non prohibere obligationes pro aliis à marito: nam has suscipere potest uxor. Adverte tamen, debere accipere consentum mariti: siquidem solenne est apud Doctores: uxorem, constant Matrimonio, non posse disponere de rebus dotalibus sine viri licentia. De qua te vide Onianus: b: Fundum vero dotali, ne cum licentia quidem potest alienare, ut idem num. 37. nota.

18. Dixi (dotalibus) nam in jure communi potest de Paraphernalibus, ut idem habet ibidem à num. 30. licet in Jure Castellæ, & consuetudine Lusitanicæ, ne de his quidem, possit sine dicta licentia disponere.

Donatio remuneratoria conjugum.

19. Quid autem dicendum de Donatione remuneratoria?

Respondeo. Delugo ait, hanc esse pari modo invalidam, tum, quia militant eadem rationes de pauperationis, vel discordiæ, tum, quia, ita colligi, ipse ait, ex Jure.

20. At Sanchez dicit, non esse invalidam, quia prohibita donatione, non intelligitur prohibita remuneratio, ut etiam nos infra dicemus in Tractatu de Donatione.

21. Excipe, seu explicat, nisi affuerit excessus notabilis, nam tunc, saltem excessus est mera donatio, atq; adeo invalida. Ita etiam tenent plures, cum Bonacina, e & cum Diana. Quæ ratio est, quia Donans, quandoquidem eam donationem revocare valens, non revocavit, jam ex Jurispræditis Marius g' Cutelli, quem

Taraburinus de Sacramentis.

omnino lege, nam late explicat, quæ debeant esse ejusmodi merita, & quomodo probanda, ut appareat, Donationem verè esse remuneratorem. Joanni autem Delugo non valde favent illæ leges ab ipso citatæ, nam dispositio talium legum, in quibus ipse fundatur, quæ est universalis, statuens eam donationem inter conjuges prohiberi, quæ donantem pauperiorem, & accipientem facit locupletiorè, verissima est. At per donationem remuneratorem Donans non fit absolute, & simpliciter pauperior, jam enim antea ipse Beneficium acceperat, nec Donatarius fit locupletior; jam enim antea Beneficium contulerat.

An morte confirmetur conjugum Donatio?

22. His statutis, inquires Primò. Qua nam ratione valeat Donatio facta in vita, si alteruter ex conjugibus moriatur, sive per mortem naturalem, sive civilem, qualis civilis est Deportatio in exilium, & ex Sanct. h Profel- h Sanc. l. 6. Deportatio in exilium, & ex Sanct. h Profel- h Sanc. l. 6. sio solennis in Religione successionis inca- mai. d. 17. pace? n. 9. & li.

Locutio autem semper est Primò quando res donata tradita jam est, atque adeo in possessione; si enim non fuisset secuta traditio, cum illa donatio invalida fuerit, nihil remansisset, quod morte confirmari posset, nisi, ut dico, adfuisset traditio, seu possessio, Secundò, locutio item semper est, quando donatio excedens 500 solidos fuerit in sinuata, nam si in sinuata non fuit, donatio ejusmodi quoad excessum supra dictos solidos, cum sit in jure nulla, non confirmaretur morte conjugis, de qua in sinuatione satis abundè dicam in Tractatu de Donatione.

23. Sed jam Respondeo cum necessaria distinctione. Vel enim moritur prius conjux donans, qui in vita donationem non revocavit, ut certè revocare poterat, & tunc assero, eam donationem ipsius morte confirmari, id est, eam, quæ antè mortem erat invalida, undè, & revocabilis, fieri jam postea validam, & consequenter res donatas, & traditas justè retineri à conjuge Donatario posse. Immo addo, donationem retrahi ad tempus, quo facta fuit, ac proinde omnes fructus ex illo tempore pertinere ad ipsum Donatarium. Ratio est, quia Donans, quandoquidem eam donationem revocare valens, non revocavit, firmam esse post mortem voluisse à tempore,

Non quo

d Bonac. d. 3. de con. tracc. q. 31. q. 4. d. m. 47. Diana l. c. 1. Tom. 2. Prag. ait. 53. Prag. mat. 35. 53. Caran ap. Diana d. 8. tr. 6. ref. 13. b Onate T. 2. de con. trac. d. 40. d. n. 12. Delugo h. 2. de Jus. nu. 134. d. Sanc. l. 6. notat. mar. d. 6. nu. 11. Bonac. d. 3. de con. tract. q. 23. p. 4. m. 27. Diana p. 30. Diana p. 30. Dicit. Azar. ali. que. g. Cutell. tr. 1. de Donat. Diss. 2. part. 12. d. n. 19. à nu. 44.

quo donavit, putandus est; id enim nulla unquam lex prohibuit.

a Bonac. l. c. n. 26. V. Addunt nonnulli.

24. Hinc notat Bonacina, a posse conjugem, rem ab altero conjugis sibi donatam retinere, ut expectet, donec videat, an Donatio confirmetur morte; nulli enim sic injuriam facit. Sed id cautè intellige, ita nimirum, ut rem donatam non distrahat, secus in casu revocationis rem suam habere non posset alter conjux. Undè peccaret ille conjux, qui distraheret, juxta damnum, quod inferret alteri, & ad restitutionem teneretur, modo dicto num. 14.

25. Vel Secundò, moritur prius conjux Donatarius, & tunc assero, illam donationem, quæ profus erat nulla, nullam remanere, atque adeo non posse hæredes Donatarii rem illam sibi retinere. Ratio est manifestas, quia res illa Donatarii non est, quia Donatio est nulla; Ergo ad Donatarii hæredes nullo modo pertinet, sed illam conjux Donans sibi vendicabit.

26. Vel Tertiò, moriuntur simul tam conjux Donans, quam Donatarius, ut posset accidere, naufragio, bombardâ, ædificio diruto, &c. Et tunc assero, diligenter investigandum esse, quis prius, etiam per brevissimum tempus expiraverit. Si Donans, confirmabitur ejus morte donatio, si Donatarius, non confirmabitur, ut modo dictum est.

27. Quid si post expensas omnes præsumptiones, quas in simili mox afferam, adhuc sit dubium, quisnam prius animam efflaverit?

Respondet, cum Molina, Covarruvias, ac Turriano allatis, exceptisque à Bonacina *b* in ejusmodi dubio usui debere esse regulam vulgatam; Melior est conditio possidentis. Illius igitur erit res illa donata à quo invenitur possideri.

b Bonac. l. c. n. 27. V. Si vero.

Matre, & Filio simul decedentibus, quis succedet?

28. Hæc occasione juvat digredi ad similem casum, de quo non multis ad hinc diebus interrogatus fui. Mortua est ex diruto pariete vidua Mater, & Filius parvulus unigenitus sub eodem tecto, eodemque in lecto dormientes. Quæsitum ergo fuit, an præsumendum sit, Matrem prius animam emisisse, quàm filium; id enim maximè intererat, decernere; enim filius Matri præmortuus est, succede-

bat Mater in bona paterna dicti filii, qua deinde mortua, succedere debuerant consanguinei ejusdem Matris, & quidem eidem Matri proximiores. Si verò Mater filio præmortua esset, succedere debebant consanguinei Patris, tanquam ejusdem Patris, & dicti filii proximiores. Quid ergo statuendum?

29. Respondeo. Longa est hæc disputatio inter Jurisperitos. Et quidem, si ageretur de morte naturali, ut, si nesciretur, an mortua prius fuerit Mater, an filius in loco distanti v. g. in Indiis, præsumeretur mortua prius Mater, ut potè grandior natu, atque adeò naturali morti vicinior. At, cū in præsentis casu versemur in morte violenta, alia est indaganda conjectura. Dic ergo, ex Textibus mox citandis, tanquam probabilius in nostro casu existimari debere, præmortuū fuisse filium parvulum, ut potè propter teneram ætatem facilius mori obnoxium. At contra, si filius fuisset grandior cum Matre, ut potè fæmina, debilius sit, ipsam Matrem fuisse præmortuam, præsumendum foret. Vide hæc fusè apud Jurisperitos.

30. Quid si omnibus expensis, in dubio ad huc res versaretur? Tunc putarem, vel pro possidente esse sententiam ferendam, ut modo dixi num. 27. in simili, vel si nullus possideret, dividenda esse bona pro rata dubii. Sed redeamus ad nostra.

Donatio suppellectilium, an valeat inter Conjuges?

31. Inquires Secundò. An, si conjux alteri conjugis donet, constante Matrimonio, vestes, annulos, & suppellectilia domus, ejusmodi Donatio confirmetur morte donantis?

Respondet. Confirmari, sicut ceteras aliarum rerum Donationes, si vera Donatio fuit. Verum hic opus est, hic labor, conjicere, an in hoc genere dictorum donatorum Donatio fuit vera, quando ex verbis Donantis id cognosci non potest.

32. Ajo, distinguendum esse; Vel enim sunt vestes pretiosæ, vel ordinariæ, & viles (id quod certè judicio prudentis; spectata nobilitate, vel qualitate conjugum dijudicandum est: nam vestis v. g. Serica erit pretiosa pro uxore, rustica, quæ ejusmodi non est pro nobili.) Si vestes ergo donatæ sint ex prioribus, nõ censentur donatæ, sed solum usus esse concessus.

sus: si ex posterioribus, donatæ ceteri poterunt. Ratio est, quia Donatio nunquam præsumitur, nisi de ea certò constet, cum nemo *et cum de præsumatur & p. odigere res suas. Cū ergo factus de eile donentur vilia, præsertim ei, quem amas, probatur: diffiçulter pretiosa: idè illa donata esse, hæc Gloſſa in non item dijudicari poterit. Lege Gloſſam, b l. cū quid ff. de iur. iur. p. 1. cū quid ff. de iur. iur. p. 1.*

33. Excipietres casus. Primò, quando in aliqua Regione, etiam pretiosa absolute donari consueverunt. Secundò, quando conjux est multum nobilis, & dives. Tertio, quando datur occasione, quod conjux aliquod donaverit conjugi. In his enim tribus casibus præsumitur absoluta, & vera donatio. In Primò, quia donans præsumitur, se conformare consuecudini. In Secundò, quia tunc valet, quod modo diximus, puta, rem pretiosam existimari vilem (sed profectò talem metiendam ad proportionem personæ, &c.) In Tertio, quia videtur tunc esse retributio ex gratitudine; juxta dicta à num. 20.

Donata intuitu alterius Conjugis.

34. Inquires Tertio. An donata conjugii intuitu alterius conjugis v. g. intuitu Amicitia, Beneficii, Consanguinitatis alterius, acquiritur ei, in cuius intuitum donatur, an ei, cui donatur? Petrus v. g. dat Bertæ anulum ex eo, quia Maritus ejusdem Bertæ, qui est Medicus, ipsi Petro sanitatem reddidit, cuiusnam erit anulus, Bertæ, an Medici Mariti? Supponimus autem Medicum satis abundè pretium suæ artis habuisse.

35. Respondeo? Si donavit in dictum pretium laboris, vel alio modo constet, Petrum voluisse dare Marito, non est dubium, quod res donata acquiratur Marito, quia acquiratio rei donatæ dependet à voluntate Donatoris. At, si velit donare uxori quidem, sed intuitu viri licet Bonacina e putet, acquiri viro; tamen alii d putant, acquiri uxori, quia jã d. Bald. a uxori res donatur. Profectò utrumque probabile, sed hoc posterius probabilius; Meum *Donac. l. c. enim est, seu in meum dominium transit id,*

quod mihi tu donas, licet intuitu, & ex meritis alterius, sicuti gloria, quam Infanti Baptizato dat Deus ex meritis Christi, verè Infantis est.

Donata Mulieri putata uxori.

36. Inquires Quarto, de eo casu, quem *Cram. bebat bona fide Antoniam in uxorem, & quia il- lam amabat, multa dona ipsi dedit: postea compe- rioral. l. 2. rians Matrimonium esse nullum, requirit, an illa donationes teneant, an revocari queant? nu. 647. Vide etiã*

Respondet, eas fuisse, sicuti fuerunt in *Dianam que enim tempus eas mutat. At quomodo initio fuerunt? p. 8. tract. 6. rej. 27.*

Respondet, & Primò quidem, si fuerunt remuneratoria, valida fuerunt. Secundò autem, si gratiosa, debet videri, an, si Petrus cognovisset eam, ut Amasiam, adhuc dedisset, & tunc fuissent item valida. Tertio, si non dedisset, nisi, ut uxori, dic tunc dona processisse ex errore, ac propterea, nec fuisse liberas, nec fuisse validas. Tamen (adicit) Cur non possint compensari cum usu corporis dato à muliere, etiam ex errore ipsi creditio per errorem viro? Hæc ex illo. Cujus ultimo huic addito ego necessariam limitationem adnecto, debere scilicet prudentis arbitrio expendi dona, ut fiat scilicet justa compensatio inter ipsa, & proportionatum pretium usus corporis talis feminae. Deinde dico, si mulier dedit usum sui corporis, nonne dedit etiam usum sui corporis vir? Et fortasè ita, ut magis gratum fuerit mulieri habuisse talem virum, existimatum, quam contra?

Donata cum juramento.

37. Inquires Quintò. Si conjux alteri quid donet, adjecto Donationi juramento, confirmaturne Donatio, adeoque fit valida?

Respondeo, esse validam in eo sensu, ut non possit revocari ob juramenti reverentiam, docet communis sententia. Quid autem in nostra sententia dicendum sit, & quo modo distinguendum diximus, cum egimus de Juramento, ubi etiam vidimus, & etiam si Juramentum det robur dictæ Donationi ex virtute Religionis tantum, non tamen dare ex obligatione Justitiæ.

f. Lib. 3. in Decal. c. 3. §. 3. à nu. 42. g. Ibidem §. 6.

§. II.

De Sponsalitia largitate.

1. Sponsalitia largitas, quæ solet esse inter Sponfos, antequam contrahatur Matrimonium per verba de præfenti, est vera Donatio, & hic de ea est breviter differendum: est autem duplicis generis. Alia pura, quando nimirum inter Sponfos, nec osculum intercessit, nec copula. Alia non pura, quando scilicet intercessit, hic de priore, mox §. sequenti de posteriore.

Sponsalitia largitas pura.

2. Sit generalis Regula. Sponsalitia largitas pura, seu pura Donatio cujuscunque rei, etiam prætiolæ facta inter Sponfos de futuro, ita valida est, ut, si subsequatur Matrimonium, illudque consummetur, donata acquirantur omnino Donatario, sine necessitate insinuationis, ut habet Diana, a secus dicta donata revertantur ad Donatorem. Notentur singulæ clausulæ dictæ Regulæ.

a Diana p.
8. tr. 6.
ref. 25.

3. Dictum est Primò, (Sponsalitia largitas) non enim hic loquimur, si constet aliquid independentè à Matrimonio secururo fuisse donatū; sic enim non est Sponsalitia largitas, sed Donatio facta extraneo, de qua hic non agimus.

4. Dictum est Secundò, (Donatio cujuscunque rei) nulla enim est prohibitio, seu limitatio circa res, quas Sponfi sibi invicem donare possunt.

5. Dictum est Tertio, (inter Sponfos de futuro.) Hinc ergo fit, ut, si inter illos adsit impedimentum dirimens, etiam si contracta sint sponsalia sub conditione Dispensationis, & antè Dispensationem aliquid donetur, illam non fore Sponsalitam largitatem, sed Donationem, qualis solet fieri extraneis, eodemq; modo mensurandam, ac illam. Ratio est, quia, tunc ii non sunt verè Sponfi. Ita

b Sanc. lib. Sanch. b Vide etiam multa in hanc rem. apud 6. matr. d. Dian. c.

6. Dictum est Quarto, (ita valida est, ut, si subsequatur Matrimonium, &c.) Donationes enim Sponforum, semper præsumuntur fieri sub conditione futuri eventus, id est, futuri Matrimonii. Unde si hoc non subsequatur,

res donatæ restituentæ sunt integrè Donatori, cum iis limitationibus, seu explicationibus, mox afferendis à num. 9. Quare, quando Sponfus, vel Sponsa dono sibi invicem dant vestes, aliaque similia, cum Donatio absoluta nunquam, ut nuper diximus, præsumatur, d. Sopra, semper præsumuntur donati ex causa futuri Matrimonii, & ob ejus decus, non verò absolute, ut transferatur dominium illarum in alterum; Nisi forte sint vestes quotidianæ, & non prætiolæ, vel adsint alia conjecturæ probantes absolutam donationem, qualem esse concedimus, si res sint esculentæ, & poculentæ, quæ servari, uique ad contractum Matrimonium non solent, vel, quando in aliqua Regione sit mos usurpatus à Sponfis absolute donandi. Vide hoc. fufius agitarum à Bossio, e ubi notat, etiam si dicat Sponfus, e. Ion. de Dono, seu dono nupto has res pretiosas Sponsa, vel Sponfus adhuc non præsumi absolutam Donationem, 2. no. 2. quia sensus solet esse, dono ad ornatum meæ futuræ conjugis, dono ejus usum, si sequatur Matrimonium, &c.

7. Dicitur Quintò, (Illudque consummetur) ubi magis quia sic solum videtur conditio integrè completa, siquidem ante consummationem potest Matrimonium dissolvi per ingressum in Religionem. Ita Sanch. f.

8. Dictum est Sextò, (Donata acquirantur omnino Donatario) Ratio est, quia positus iis, quæ jam prædicta sunt, purificatur conditio, atque adeò valida facta est Donatio.

9. Dictum est Septimò, (Secus revertantur ad Donantem &c.) id, quod clarius sic distinguitur. Vel Matrimonium non sequitur ob solius Donantis culpam si ve is sit Sponfus, si ve Sponsa, & tunc donans duo mala contrahit, alterum est, quod res omnes per sponsalitam largitatem donatas recuperare non valebit, remanent enim apud eum, qui culpam non habet. Alterum, quod restituere eidem debet omnia, quæ per similem largitatem forte habuit ab alio.

10. Vel Matrimonium non sequitur, culpa Donatarii, & tunc is omnia restituet Donanti, qui est sine culpa, & mered, nam æquitas non patitur, ut relictus sine sua culpa amitrat Sponsam, seu Sponsum, & item dona alteri concessa in metu Matrimonii.

11. Vel Tertio, Matrimonium non sequitur, nullius culpa, ut, si alteruter ex Sponfis

moritur, vel fiat Religiosus (hæc enim culpa non est) & tunc omnia reducuntur in pristinum, hoc est, Sponsus debet restituere totum, quod habuit à Sponsa, & hæc, totum, quod habuit ab illo. Excipe in hoc tertio casu, nisi forte hæc passa sit osculum, vel copulam, de qua re mox. a.

12. Vel denique Quartò, non subsequitur Matrimonium ex communi utriusque libero consensu, & tunc pari modo, ac dictum est numero præcedenti, omnia reducuntur in pristinum, id est, totum, quod dono alter accepit, restituetur alteri, quia ob consensum libere præstitum dissolvendi sponsalia, tacite cõvenite videntur, ut quilibet restituat accepta, neque hic osculum, aut copula aliquid proficit Sponsæ, ut mox b videbimus.

Res habita per Sponsalitiã largitã, an necessario servanda pro filiis Donantis?

Affertur communis doctrina affirmans.

13. Iam verò insurgit nunc quæstio, an quando ex secuto jam Matrimonio enascatur filii, ea, quæ mulier habuit à Sponsò per donationem, si transeat ad secundas Nuptias, debeat reservare pro dictis filiis, an possit de illis donatis liberè disponere, eaque dare etiam filiis posterioris Matrimonii?

14. Huius quæstioni Respondetur communiter, debere reservare filiis prioris Matrimonii, si ipsi vivunt, sicuti etiam omnia bona, ab ipsa Matre per Donationem inter vivos, vel per ultimam voluntatem habita à primo conjugè, sive tempore constantis Matrimonii, sive tempore Sponsalitiã, quia, ita habetur in iure, & ita habent Gomez, Molina, Sanch. Turrian. apud Bonacin. d. Illa autem, quæ ab aliis habuit mulier intuitu viri prioris Matrimonii, debere etiam reservari dictis filiis docet idem Bonacina, e quod certè est cõtra. q. 13. sequenter ad Bartoli opinionem, quam ipse p. 3. n. 32. Bonacina tenet, bona scilicet data uxori intuitu viri acquiri ipsi viro, ut vidimus supra. f. 4. n. At in alia probabiliori sententia Baldi ibidè allata, quæ multi tenent, ea bona acquiri ipsi uxori, non ita est: & mihi videtur satis probabile, non ita esse, nam dicta lex Famina solùm dicit esse reservandum pro filiis quicquid ex bonis priorum Maritorum fuerint assecu-

ta. At hæc bona, de quibus est quæstio, Maritorum non sunt, ut tanquam probabilius ibidem iudicavimus.

15. Omnes autem à dicta reservatione pro filiis prioris Matrimonii excipimus cum eodem Bonacina g medietatem Sponsalitiæ largitatis, quando intercessit osculum, vel copula, nam, quia hæc medietas, tunc acquiritur ipsi uxori, ut mox dicemus, idè de ea poterit liberè disponere sine ulla obligatione eam reservandi pro dictis filiis.

16. Dictum est num. 14. (pro filiis, si ipsi vivunt) si enim, vel mortui fuerint filii procreati à dicto priorè Matrimonio, vel nulli sint filii procreati, dispositio hæc legis Famina locum nullum habet, sed in mulieris libera potestate remanebunt ea bona, ut clare notat eadem l. Famina.

Affertur nostra opinio negans donata uxore debere servari pro filiis prioris Matrimonii.

17. Hactenus communem doctrinam in medium attulimus. Nunc studiosis Lectoribus meis considerandum propono, hæc idè ab Imperatore fuisse disposita, quia leges civiles, quæ abhorrent, à secundis Nuptiis, volunt ab illis Viduas retrahere. Cum ergo leges Canonice, quas sequi debemus, Nuptias secundas non reprobent, undè nullam culpam mulier ad eas transeundo, etiam intra annum luctus, committat: pœnam amissionis prædictorum Donatorum nequam incurret.

18. Confirmatur Primò, ex Sacro Textu, h qui sic habet.

Super illa quæstione, an mulier possit sine C. ult. infamia nubere intra tempus luctus (hoc De sec. est, intra annum à morte viri) secundum leges definitum. Respondemus, quod, cum Apostolus dicat: Mulier viro suo mortuo, soluta est à lege viri sui, in Domino nubat, cui voluerit, per licentiam, & auctoritatem Apostoli eius infamia aboletur.

19. Confirmatur Secundò, Nam Glossa communis dicto Cap. ultimo. cum attulisset aliquorum opinionem asserentium, propter dictam Apostoli licentiam mulierem non evadere pœnam, qua privatur antenuptiali donatione, & omnico, quod ex liberalita-

Nun 3.

ralitate viri ad eam potuit pervenire, & item aſſerentium, Eccleſiam non potuiſſe hanc pœnam tollere, cum, inquam, Gloſſa communis hæc attuliſſet, Gloſſa marginalis notavit in margine num. 4. ſic:

Immo potuit, quicquid dicat Bernardus, cui ſtandum non eſt.

Si ergo ablata eſt ab Eccleſia ejuſmodi pœna, cur debet mulier eas Donationes amittere

20. Ad hæc, ſcio, quid reſpondere poſſint Juriſperiti Civiles, nimirum, duas eſſe conſtitutas pœnas contra Viduam tranſeuntem ad ſecundas Nuptias in anno luctus, alteram, infamiae, alteram, amiſſionis bonorum ipſi Donatorum: priorem tolli à Sacris Canonibus, non verò poſteriore. Ita Gloſſa a Civilis, cujus hæc verba ſunt in Additione:

a Gloſſa civilis in d.l.1.C.de ſecund. Nupt.

Pœna qua imponitur mulieri eo, quod nimis feſtinanter nubit, de qua in hac l. (id eſt, pœna Infamiae) eſt ſublata per dictum Apoſtoli. Pœna verò, qua imponitur ideo, quod nubit ſecundo, de qua l. Famina, & alibi non eſt ſublata. Ita dicunt communiter omnes Canoniſta in c. penul. & ſin. de ſecundis Nuptiis. De quo vide omnino Abbatem in dicto cap. finali.

21. Verum ego tria habeo contra hanc Gloſſam, & conſequenter contra Reſponſionem Juriſperitorum. Primum, ſi in margine dicti c. ſin. ut ego num. 19. modo notavi, leguntur illa verba (*Immo potuit, &c.*) qua veritate dicitur, omnes Canoniſta ita ſentire in dicto c. ſin. Num fortalle, quando ſcripta eſt prædicta Gloſſa Civilis, nondum illi capitulo erat addita Gloſſa hæc marginalis Canonica?

22. Secundum. Si nobis conceditur, ſublata eſſe pœnam Infamiae inſiſtente l. 1. citata, non ex alio capite, niſi, quia eſt pœna, qua ratione negas, non eſſe ſublata pœnam amiſſionis Donatorum inſiſtente, quam ipſa Gloſſa Civilis etiam pœnam merito appellat, dicens hæc amiſſione puniri dictam mulierem? Certè nimis gratis id negas, cum nulla proſus appareat ratio diſparitatis.

23. Dices, eam ſatis apparere, quia pœna Infamiae nubentis intra annum eſt pœna mulieris ipſi inſiſtente in odium tantæ feſtinantiae,

at amiſſio Donatorum, inſiſtente ex ſuſceptis ſecundis Nuptiis, eſt lata in favorem filiorum prioris Matrimonii. Reſpondeo, hanc amiſſionem redundare in favorem filiorum, ultro concedimus: ſed dicimus (quod certè nemo negabit) radicem hujus favoris eſſe pœnam, quam Jura Civilia abhorrentia à ſecundis Nuptiis inſiſtunt: cum ergo hæc pœna non ſit ex Sacris Canonibus inſiſtenda, nec favor ille redundabit pro filiis.

24. Tertium. Cur prædicta Gloſſa Civilis remittit me ad Abbatem, b cum ego illum inveniam pro noſtra ſententia? Eſto dicat contrariam eſſe multorum Canonistarum. Verba Abbatis, quæ multum faciunt ad hanc quaſtionem elucidandam, hæc ſunt.

b Abbas de conſ. de ſecund. Nupt.

Quamquam iſta litera, nempe concedens ſecundas Nuptias, loquatur de Infamia, tamen ratio litera eſt univerſalis quoad omnes pœnas. Probatur hoc ſatis in antiqua, dum Papa prohibuit, ne ad jacturam, vel infamiam allegaretur, eſſe tranſitus ad ſecundas Nuptias contra iſtam mulierem, & ſi audacia concederetur, tenerem contra communem opinionem, quod, etiam pœnas inſiſtente favore filiorum, mulier non deberet incurrere. Primum, quia favor filiorum non debet eſſe cauſa puniendi mulierem, vel impediendi Matrimonium à Deo conſeſſum. Item ex defectu poteſtatis, nam Imperator non habet poteſtatem, interdicens Matrimonium ad tempus, vel apponendi pœnam, per quam tollatur indireſte libera facultas contrahendi, non enim negari poteſt, quia ex ipſis pœnis, etiam inſiſtente favore filiorum, intimidetur Matrimonium, & tollatur libera contrahendi facultas, & ſic poſſet mulier incurrere peccatum Fornicationis, abſtinendo ſe à ſecundo Matrimonio, ne incurreret pœnas Iuris.

25. Sed paulò poſt, ſic addit.

In iudicando tamen, vel conſulendo, grave eſſet, recedere à communi opinione Doctorum, quam non reperio in hoc per aliquem violatam, & ideo non attentarem, venire contra opinionem tantorum.

Hactenus Abbas. Cujus ultima clauſula, an ſit nimis timida. Lector dijudicet.

§. III. Spon-

§. III.

Sponsalia largitas non pura.

Id est.

Quando inter Sponsos intercessit osculum,
vel Copula.

1. **V**T, quod proposuimus declarandum, intelligatur planissime, satis erit, si hic afferamus legem, a & breviter explicemus.

Si à Sponso (ait lex) rebus Sponsa donatis, interveniente osculo ante Nuptias, hunc, vel illam mori contigerit, dimidiam partem rerum donatarum ad superstitem pertinere precipimus, dimidiam ad defuncti, vel defuncta heredes. Osculo non interveniente, tota Donatio infirmetur. Quod si Sponsa, interveniente, vel non interveniente osculo, aliquid Sponso fuerit largita, & ante Nuptias hunc, vel illam mori contigerit, omni Donatione infirmata, ad Donatricem Sponsam, vel eius successores Donatarum rerum dominium transferatur.

2. Ubi nota Primò, loqui Textum de osculo: sed Doctores extendere propter parem, immò majorem rationem, ad copulam. Conventientia hujus dispositionis fuit, velle, saltem per medietatem Donatorum, ruborem Sponsæ, & difficultatem iterum nubendi, quam passa est ex osculo, vel copula, compensare.

3. Nota Secundò, hunc favorem dari Sponsæ, non verò Sponso, quia hic dictum ruborem, & difficultatem non patitur.

4. Quid si Sponsalia dissolvantur alio modo sine ullius culpa, v. gr. per alterius ingressum in Religionem?

Respondeo, adhuc hunc favorem concedi Sponsæ, non verò Sponso, quia æquè illa passa est ruborem, non verò hic.

5. Quid si solvantur ex communi consensu?

Respondeo, tunc nihil lucrari Sponsam, quia consentiendo dissolutioni Sponsalium, videtur remittere Jus suum. Ita Molina b alii- que, Aliqui autem ad hunc effectum, ut nihil lucraretur Sponsa, requirunt, ut consensus utri-

usque sit simul. Verum sufficere ex intervallo, etiam si antea Sponsus, vel Sponsa consentire noluisse, probat Sanch. e & meritò: æquè enim sic censetur facta remissio. c Sanch. loc. cit. n. 7

6. Quid si culpa Sponsi, vel Sponsæ sponsalia dissolvantur, ut fornicatione, vel hæresi, vel simili causa ab alterutro data? lucrabiturnè alter aliquid ex fortè sibi donatis?

Respondeo, cum Sanch. d Sponsam, si non sequatur Matrimonium culpa Sponsi acquirere sibi totam sponsalitiã largitatem habitam à Sponso, & pari modo Sponsam, si non sequatur Matrimonium, culpa Sponsæ, eandem sponsalitiã largitatem acquirere. Ratio est eadem, quam diximus §. precedent. num. 10. d Sanch. loc. cit. n. 8.

7. Nota Tertio, osculum, vel dictam copulam dare Sponsæ dictam medietatem, quando verè Sponsa est. Non ergo, si hæc intercesserint antè vera sponsalia; ut si intercessissent cum impedimento dirimente cognito ab utroque Sponso, vel cum sponsalitiis sub conditione celebratis, quæ certè nulla sunt ante adventum conditionis: tunc enim osculum, & copula essent omninò inhonesta, quibus favere, concedendo illis dimidietatem Donatorum, Jura nunquam volunt. Atque in hoc casu, licet aliqui dicant, si fortè aliquid Sponsus à Sponsa, vel contra, receperit, debere tradi Eisco, tamen verius judicat Sanch. e posse retineri, donec accedat sententia Judicis contra retinentem. c Sanch. lib. 6. matr. d. 20.

8. At, si impedimentum dirimens fuit ignoratum à Sponso, vel ab altero ex ipsis, quid Juris?

Respondeo cum Sanch. f si ab utrisque fuit ignoratum, non amittet medietatem dictam Sponsa, quia cum inculpate gravamen pudoris per osculum, vel copulam senserit, non est defraudanda illius compensatione, quæ per dictam dimidietatem Donatorum fit. Si item fuit ignoratum à Sponsa, quamvis cognitum à Sponso, eandem medietatem etiam debet acquirere, quia pari modo, sine culpa, gravamen passa est. Si denique e contra ignoratum fuit impedimentum à Sponso, cognitum autem à Sponsa, nihil ipsa acquirat, sed totam sponsalitiã largitatem restituere Sponso debet, quia ut dictum est, culpæ Sponsæ favere jura non debent. f Sanch. loc. cit.

9. Nota

9. Nota Quartò, ut largitas prædicta habeat effectum transferendi dominium in Sponsam medietatis. Donatorum, satis esse, si dictum osculum, vel copula intervenerit, sive ante dictam largitatem, sive postea; par enim gravamen, & ruborem in utroque tempore patitur Sponsa.

CAPUT III.

De Dissolutione Cohabitationis, & Thori, hoc est, de Divortio.

Explicatis obligationibus conjugum ex eorum conjunctione convenientibus, admonet jam ad ea declaranda procedere, quæ ad eorundem quasi disjunctionem pertinent, id est, ad Divortiũ, quod jam facio.

§. I.

Quid quotuplex, & quando licitum sit Divortium.

I. Non est hic sermo de dissolutione vinculi Matrimonii, de hac enim dictũ est Tract. 3. Sed de ejus dissolutione, quoad Thorum, & cohabitationem, remanente vinculo. Id, quod valde diversum est, ut ex ibidem dictis patet. Separatio autem hæc quoad Thorum, & cohabitationem, tunc vocatur Divortium, quando est perpetuum, juxta a Textum, in quo dicitur: *Divortium non est verum, nisi, quod animo constituenda perpetua separationis, sit.* Nihilominus, si perpetuum non sit, sed ad tempus, vocatur etiam, quamvis minus propriè, Divortium.

a L. Divortium ff. de Divortis.

2. Porro, ut tota ejus tractatio ordine ipso docendi clarior fiat, duo erunt separatim explicanda. Alterum, quando nam illud licitum sit: sive loquamur de perpetuo, sive temporaneo; Alterum, quosnam effectus pariat? de quibus distinctum in paragraphis sequentibus: nunc autem juvabit unitim eadem duo sub compendiosa explicatione amplecti, ut uno aspectu totam doctrinam mox latius agendam comprehendas.

3. Quoad prius, sic statuè. Divortium perpetuum est licitum tantummodo propter adulterium alterius conjugis. Divortium verò ad tempus licitum est propter alias causas, quæ in univèrsam ad illam, reduguntur, scilicet

ad grave periculum, sive animæ, sive corporis, sive famæ: in particulari autem sunt tres, Hæresis alterius conjugis, Sollicitatio ad peccatum, quam alter alteri facit, Sævitia ejusdem. Ratio prædictæ diversitatis est, quia Divortium propter adulterium fundatur in eo, quod per illud delictum fides conjugis absolute frangitur, ergo fides illi amplius absolute non debetur. Adde, absolute Christum Dominum ejusmodi separationem concessisse, dum dixit: *b Qui unque dimiserit uxorem, nisi fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur.* Dimissio autem absolute data perpetua est.

4. At verò divortium ad tempus propter tres illas causas, fundatur in eo, quod non obligatur quis ad commorandum cum altero, à quo tanta mala patitur, utique, dum illa patitur. Cum ergo, si conjux cum effectu emendatur, & quando est necessariã, securitatè det, non patitur amplius alter mala illa; obligabitur admittere conjugem, unde fiet, ut Divortium perpetuum non sit. Circa causam verò hæresis erit adnotanda quædam distinctio, quam infra ponam §. 7. nu. 5.

5. Quoad posterius unus est præcipuus effectus (nam minus principales paulò inferius attingentur) ut conjux innocens, postquam legitime diverit, propriè dicto Divortio, scilicet, perpetuo, possit, si velit, Ordines Sacros suscipere, vel solennem Professionem in Religione, vel Vorum simplex Castitatis in saculo emittere. At, si diverit per Divortium improprie dictum, scilicet ad tempus, hæc non possit. Ratio discriminis est, quia, si separatio perpetua est, non habetur, unde impediri possit conjux innocens à susceptione boni alterius status ex se perpetui; Verum, si separatio perpetua non est, habetur, unde impediatur, nam transacto eo tempore, conjux suum conjugem repetere debet. Judicatur autem transisse tempus, quoties emendatur, ut dictum est, conjux. Illud nota, si quando nulla spes adest ejusmodi emendationis, posse innocentem status illos perpetuos suscipere, sed id non est per se ex vi Divortii, sed ex vi defectus dictæ spei, ut infra explicatiùs dicendum erit.

His veluti in compendium hoc initio; ad faciliorem doctrinam, explicatis, eadem suo Ordine in sequentibus repetamus, & illustremus.

§. II. Di-